

UNA EDICIÓ GIRONINA, DE COMENÇAMENT DEL SEGLE XIX, DE LES «INSTRUCCIONS PER LA ENSENYANÇA DE MINYONS» DE BALDIRI REIXAC

PEP VILA

L'objectiu de la meua aportació en aquesta miscel·lània dedicada a Enric Mirambell, estudiós entre molts altres temes, del món de la impremta i del llibre a Girona, és l'edició i comentari d'una «advertència», un afegit nou, que té un interès pedagògic remarcable, en uns moments actuals en què sovintegen els debats sobre l'educació, el tema dels continguts, l'ensenyament de la religió a l'escola i la vigència d'una assignatura d'educació per a la ciutadania i drets humans. Aquest comentari apareix a la fi d'una edició del principi del segle XIX, de les *Instruccions per la ensenyança de minyons....* impresa, sense data, per Agustí Figaró a Girona.

Per això, en cenyir-me en un comentari concret, crec que potser seria repetitiu i ocios resumir, altra vegada, la vida i obra de Baldiri Reixac i Carbó (Bell-lloc d'Aro, 1703, Ollers, 1781), rector, pedagog, autor de les *Instruccions....* (Girona, Anton Oliva, 1749), dins la línia pedagògica de Port-Royal, llibre destinat a ensenyar noiets, obra en la qual es defensa l'ús de la llengua catalana en aquest àmbit, que reivindica l'existència d'escoles en el món rural. En els darrers anys Salomó Marquès, Modest Prat, Rafel Ponsetí, Josep Riera, Albert Rossich, Jordi Verrié, entre d'altres, s'han ocupat del seu pensament, de la projecció de la seva obra, de les edicions impreses. El 1981, Albert Rossich i Salomó Marques van editar per al Col·legi Universitari de Girona, el segon volum de les *Instruccions*. L'any 1983, Josep González Agàpito i Salomó Marquès amb un pròleg d'Antoni Maria Badia i Margarit (Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona) en van publicar un estudi amb bibliografia juntament amb l'edició facsímil de Narcís Oliva, sense data. L'any 1999, la «Revista de Girona» (núm. 192 de gener-febrer de 1999), va dedicar un dossier a l'obra de Baldiri Reixac en ocasió dels 250 anys de les

Intruuccions de B. Reixac. Jordi Verrié, en el seu treball *Continuïtat pedagògica catalana durant els segles XVIII i XIX*, (Barcelona, El Mall, 1981, pàgs. 40 i ss) va anotar, abreujadament, una llista de dotze o tretze edicions publicades i conegudes de l'obra.

En el segle XIX, les edicions d'aquest tractat pedagògic no traspassen els anys trenta. Josep Agàpito assenyala, en el seu estudi a l'edició facsímil (pàg. 40), una d'Agustí Figaró, de final de 1832, en un moment que a les escoles de Catalunya figuren les primeres obres impreses de l'anomenat «bilingüisme escolar». Aquest fou un llibre que s'usava a l'escola catalana entre el 1749 i el 1825, malgrat els esforços castellanitzadors, el ressò i l'aplicació pràctica de la famosa Real Cédula de Carles III, del 23 de juny de 1768, que prescriu i obliga a l'ensenyament en castellà des de les primeres lletres, llatinitat i retòrica: *Real Cédula de S. M. a consulta de los Señores Consejeros reduciendo el arancel de los derechos procesales a reales de vellon en toda la Corona de Aragón y para que en todo el reino se actúe y enseñe la lengua castellana, con otras que se expresa*.¹ Aquest any de 1768 Lluís Bassols

¹ Francesc Ferrer i Gironés al seu llibre *La persecució política de la llengua catalana*, (Barcelona, Edicions 62, 1986 [cinquena], afirma que l'escola fou l'eina més eficaç de castellanització. Les repercussions de la Cédula s'estudien a les pàgs. 47-51. Joan Florensa i Parés en el seu llibre *L'ensenyament a Catalunya durant el Trienni Liberal (1820-1823). El mètode dels escolapis* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, pàg. 260) afirmava «No ens consta expressament la llengua amb què començava l'aprenentatge de la lectura; a Riudoms començaven per les "Berceroles" i seguien amb la "Cartilla castellana"; sembla indicar que es comença en català. A Sant Feliu de Guíxols els nens llegiran llibres dels millors autors com el P. Luís de Granada, el P. Isla, Cervantes, *traduciéndolos del castellano al catalán*. En molts exàmens públics dels escolapis, es diu que els alumnes de llegir ho faran en castellà, llatí i català. Sembla bastant freqüent que els primers passos de l'aprenentatge de la lectura fossin en català, però que s'aprengués a llegir en les tres llengües».

Les notícies, per exemple, sobre l'ensenyament en català o castellà a les escoles del Baix Empordà, durant la primera meitat del segle XIX, són contradictòries a la llum d'aquests fulls que he vist.

1800. Cartilla i sil·labari en castellà: *Cartilla y silabario para uso de las escuelas en el Principado de Cataluña, segun provisión del Supremo Consejo de 22 de diciembre del año 1800*. Girona: por Agustín Figaró, impresor de S. M.

1817. Sil·labari català en col·legi dels Agustins de Torroella de Montgri: *Per lo us del estudi public del convent de pares agustinos de Torroella de Mongri*: Manresa, Martí Trullàs, 1817, 16 pàgs.

1818. Palestra literària a la Real Escola de Primeres Lletres de la Bisbal. *La lectura és feia en tres idiomes. Hi ha un exercici de traduir del castellà al català: Palestra literaria de principios de gramática latina, ca-*

i Bastons, conegut per Lluís d'Olot escrigué en castellà el *Tratado del origen y arte de escribir bien* (Carlos Saperá, Barcelona, 1768). Hi ha qui diu que per tal d'esquivar aquesta prohibició, es feren moltes argücies, subtils a l'hora d'escollir la llengua, fet aquest que dificulta entendre la realitat. A molts llocs es començaven les beceroles en català, però després es passava a la llengua castellana.

Les edicions del segle XIX, més o menys sistematitzades, una prova que el llibre encara era útil, recollides en l'estudi introductori del facsímil, abans esmentat, són:

- [> 1803] Agustí Figaró. Girona. Amb làmines castellanques de Vilanova
- [> 1821]. Estampa de Brusi. Barcelona. Làmines castellanques de Santiró.

Litogg. Vda. Brusi., pàg. 52. I els autors afegeixen: «A més d'aquestes edicions apuntades per Verrié caldria corroborar l'exactitud de la data de l'exemplar de 1821 del que donen notícia indirectament Crespo i Corbera al seu interessant estudi sobre el valor pedagògic d'aquest primer volum. [Es tracta d'una tesi de llicenciatura inèdita. Universitat de Barcelona, 1983]. En l'apèndix es recull una carta del Cap de Departament de Documentació de l'Institut National de Recherche et Documentation Pedagogique on es diu:

lografia, explicación de la 2ª parte del abad Fleurí, ortología, leer en los tres idiomas; latín, español y catalán; verter en español en la lengua catalana: doctrina christiana, que los discípulos de la Real Escuela de Primeras Letras de la villa de la Bisbal, obispado de Gerona, ofrecen a su amada madre España, baxo la dirección de sus respectivos maestros el P. Fr. Josef Sala, y Fr. Poncio Carbó ambos religiosos recoletos de la Orden del Serafín Francisco de Asís; quienes les dedican su serenísima patrona, baxo el misterio de su Concepción Immaculada, los días 20 y 21 de setiembre de 1818, en la iglesia parroquial a las tres y media de la tarde: siendo su digno protector y presidente del M. R. D. Benito de Planaferrana, capellan mayor de la referida villa, y el magnífico Ayuntamiento de la misma; y con la asistencia del M. R. Clero secular y regular. Con licencia. Gerona. En la oficina de Anton Oliva, impresor de S. M.

1844. Ensenyament bilingüe a Torroella de Montgrí: *Programa de los exámenes (sic) públicos de los alumnos del Instituto Torroellense que se celebraran en la capilla*. Girona, Vicente Oliva impresor de S. M., 1844, 10 pàg. «Clases de párvulos», Sección segunda de religión: «Responderan sobre la doctrina catalana en toda su extensión».

En canvi, en unes *Ordenacions que por disposición y orden del muy ilustre ayuntamiento de la ciudad de Manresa encargado por el Real, y Supremo Co[n]sejo de la enseñanza publica deberan guardar y observar los preceptores de gramática, y retórica en el Real Colegio de la Purísima Concepción....* con licencia, Manresa: por Ignacio Abadal, Impresory Librero, s/p., la disposició: XX prohibeix parlar en català a l'escola: «La enseñanza será en idioma latino, y en castellano, y no se permitirá a discipulo alguno que dentro de la Escuela hable en idioma vulgar, ni el maestro les dará exemplo».

'Nous avons le manuel Instruccions per la ensenyansa de Minyons, édité en 1812', pàg. 53.

Marià Aguiló en el su *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*² assenyala amb el número d'ordre 1879 i 1880 les següents:

- Idem íd.— Girona: per Agustí Figaró, Estamper del Rey. En 8º, de 366 pàginas, algunas de preliminares, otros de Taula y ocho hojas de la Nova col·lecció de Mostras de la Ensenyança de Minyons. De 1825 a 30.
- Idem íd.— Barcelona: En la Estampa de Brusi. (sin data). En 8º, ocho hojas de preliminares, 351 pàginas y las muestras al fn. De 1828 a 1834?

Antoni Palau i Dulcet al *Manual del librero hispano-americano*³ amb número d'ordre: 264985, hi afegeix aquesta edició estampada a la ciutat de Girona:

- *Instruccions per la enseynansa (sic) de minyons escrites per lo Reverent.... ab los exemples al últim per aprendre bé a escriure*. Reimprès en Girona per Agustí Figaró, Estamper del Rey (sin año, hacia 1800/1825), 16º 6h. incluso portada, 366 p. 3h. y sigue: Nova colecció de Mostras de las lliçons de la Ensenyança de Minyons, con 7 làminas.

Enric Mirambell a la seva *Història de la impremta a la ciutat de Girona*⁴ ressenya a la pàgina 142, dintre de l'obra d'«Agustí Figaró (1823-1847)», una edició també sense data:

- *Instruccions per la ensenyansa de minyons*. Escrita per lo reverent....., 336 pàgs, 8º.

Per la meua banda, descriu un exemplar de les Instruccions, imprès per Agustí Figaró (sense data), conservat a la Biblioteca Lambert Mata de Ripoll, que presenta algunes diferències amb les edicions del segle XVIII:

² (Madrid, 1923), Barcelona, Curial documents de cultura- facsímils, 1977.

³ Barcelona: Palau; Oxford: Dolphin Book, 1948-1977, 28 vols.

⁴ IEG, Ajuntament de Girona, 1988. Pel *Catálogo General de los libros del fondo y de surtido de la Librería de Vicente Dorca* (Girona, 1874, pàg. 84)), sabem que, en aquesta època, hi havia exemplars a la venda de l'obra: *Enseñanza (sic) de minyons*. Per lo prebere Baldiri Reixach. It. 8ª.

Instruccions per la enseynansa (sic) de minyons escrites per lo Reverent Baldiri Rexach , prebere y Rector de la Iglesia Parroquial de Sant Martí de Ollés, Bisbat de Girona. Obra utilíssima per la instrucció dels minyons y descans dels mestres, ab los exemples al últim per aprendre bé a escriurer. Dedicada a Deu Nostre Senyor. Ab llicencia. Reimpres en Gerona, per Agustí Figaró, Estamper del Rey 6h. incluso portada, 366 p. 3h. y sigue: Nova colecció de Mostras de las llistons de la Ensenyansa de Minyons, con 7 làminas, en castellà, gravades per Vilanova.

En aquesta edició del XIX, la dedicatòria, la censura i aprovació, el pròleg al lector és la mateixa que en totes les edicions del segle XVIII. Desapareix per obsoleta la «suma del privilegi», és a dir la concessió que tenia l'autor per imprimir i reimprimir per deu anys aquest llibre. L'índex del llibre, en relació a les edicions del XVIII, presenta variants, les més importants de les quals assenyalo, tot seguit, en negreta. Caldria, però, un dia revisar meticulosament totes les edicions, les dels segles XVIII i XIX, per tal de comprovar si les edicions localitzades, aparegudes després de la primera, l'edició prínceps de 1749, presenten variants, de vegades subtils, afegits, canvis, supressions, etc.

Taula dels títols o discursos continguts en est llibre. [Desapareix la numeració dels capítols].

- [Cap. 12. De la reputació.....pàg. 261] té en l'edició de Figaró aquest tractament:

- **Reputació**
- **Sufrir ab pena la alabansa y parlar de si mateix ab modestia**, pàg. 269
- **Contribuir de bon cor a la reputació dels altres**, pàg. 271
- **Sacrificar sa reputació a la utilitat pública**, pàg. 272

- [Cap. 15. De la Sciencia de las Llenguas, pàg. 291]

- De la llengua cathalana, de la llengua llatina, de la llengua espanyola, de la llengua francesa, de la llengua italiana.

- **De la llengua catalana**, 304. **De la llengua llatina**, 311. **Llengua espanyola**, 319 .

- **Advertència final**, 358.

- Les làmines per aprendre a llegir, en castellà, van a la fi, gravades per Vilanova. Porten numeració a part: 1 a 7.

En aquesta avinentesa comento i edito l'advertència final de les pàgines (358-366), que té tot l'aire d'una prèdica edificant, conservadora, confessional, i que un nou editor Agustí Figaró (1823-1847) o bé un pedagog no identificat, ben segur un home d'església, que promou aquesta reedició, afegeix a aquestes «Instruccions» per modernitzar-la, dintre del camp de la pedagogia professional. Cal destacar de l'obra de Reixac, inclosa aquesta advertència, el seny pedagògic, la importància que hom concedeix a la figura del mestre dintre del sistema educatiu de l'època. Desconec si aquesta «nota final» també surt consignada en les altres edicions del XIX, inclosa l'edició barcelonina, que malauradament no he pogut consultar. Hom suprimeix les referències setcentistes a la llengua francesa i italiana que ocupaven dos apartats, en el capítol de la «sciència de las llenguas», sobretot pel que fa a la seva prosòdia, qualitats de les llengües, encara que refon el seu contingut amb noves observacions, sobretot ideològiques, responent, a una nova realitat històrica i socioducativa en un món en constant transformació. Per damunt de tot aquest anònim editor crida l'atenció sobre els beneficis de la coneixença i l'aprenentatge de les dues llengües de cultura en aquella època: el francès i l'italià, després que la «suau explicació de un bon mestre poden adelantar en apendrer y parlar lo espanyol⁵... com nosaltres espanyols tenim que comunicar mes que ab altres nacions ab los francesos i italians...». La intel·ligència de les llengües, la facultat d'entendre i llegir en altres idiomes obria les portes a totes les ciències conegudes a l'època.

Els «espanyols» de Catalunya per la nostra situació geogràfica, en mantenir relacions comercials amb els francesos, tenim obligació de saber la llengua francesa. També hem de conèixer l'italià, per ser aquesta la llengua en què el Papa de Roma discursseja i difon la «nostra santa religió cristiana». Insisteix a posseir els dos idiomes perquè les millors creacions de l'esperit

⁵ Mentre que en l'edició facsimil del segle XVIII que manegem (pàgs. 311-312), Baldiri Reixac recomanava uns autors i llibres setcentistes per aprendre millor el castellà: la gramàtica espanyola i francesa de Francisco Sobrino o d'Antonio Castellà, impresa a Cervera, "el qual venen casi tots los llibreters de Cathalunya", l'edició impresa per Agustí Figaró assenyalava altres obres més recents que han sortit al mercat per aprendre millor la llengua castellana: «Est abreviat resumen [de mots en llengua castellana] no pot extendrerse a todas; mes si algun desitja major numero de diccion, ne trobará abundants en lo *Diccionario Manual*, compost per Don Agustí Anton Roca y Cerdá, imprès en Barcelona» (pàg. 358). Es tracta del *Diccionario/ manual/ de la lengua/ catalana y castellana/ arreglado por -----*. Con licencia Barcelona: Por la Compañia de Jordi, + Roca y Gaspar/ año 1806.

han estat escrites en aquestes dues llengües. Si un home vol ser educat, si es vol fer savi, plenament erudit, ha de dominar-les, conèixer-les per al seu bé, sense caure en «vana presumpció de son saber». Alerta, però, perquè en italià, però sobretot en francès, es publiquen llibres perillosos per a la bona salut espiritual, encara que això no hauria de ser obstacle perquè un bon lector, amb discerniment, sense negar els principis de la religió catòlica, ajustant-se a la moral, pugui adquirir nous coneixements si llegeix llibres en aquests dos idiomes. L'església, com a mare dels fidels, ha de vetllar perquè les heretgies no penetrin en el cor d'un bon cristià. És per això que per mitjà dels mestres s'han d'instruir els minyons perquè no errin en el seu camí. El ressò del segle de les Llums, el de la Raó, els nous avenços en el món de la impremta, mostraven un camí sembrat d'espines, i per això un bon mestre havia d'orientar sobre el que calia llegir. L'«advertència» no deixa de ser un al·legat prudent a favor del coneixement de llengües estrangeres, molt lloable en aquell temps, a favor però de l'ortodòxia i de la moderació, en contra d'un coneixement desordenat per la lectura d'obres filosòfiques, novel·les, teologia, obres que van contra la religió que contradiuen els principis d'una bona educació cristiana i el temor a Déu. A les portes del Romanticisme hi havia també el perill de deixar-se arrossegar per la imaginació creadora que hom podia trobar en la rica literatura del país veí.

Desconec la data exacta de redacció d'aquesta postil·la o comentari imprès a la fi del volum, en un moment que Girona estava arruïnada pels efectes devastadors de la Guerra del Francès, amb una demografia a la baixa, la forta presència a la ciutat de les forces de l'Antic Règim, una oligarquia, que controlava la situació a la ciutat. Tot i els ideals liberals que floreixen entre el 1820 i el 1823, amb la restauració de la Constitució de Cadis de 1812, i les depuracions fetes durant la «decada omniosa» (1823-1833), la ciutat no recupera el seu pols fins ben entrada la dècada del 1840. Escassegen també els estudis sobre la situació de l'ensenyament en aquesta època, que ens ajudin a aprofundir en aquesta realitat. L'any 1842 es funda a Girona un col·legi d'humanitats, que tres anys més tard, va donar pas a un institut de segon ensenyament. Crec però que es molt complicat reconstruir l'ambient cultural d'un altre període històric com aquest sense conèixer a fons els centres de cultura de la ciutat, el paper que hi feien els ordes religiosos. Més enllà de l'alfabetització, és a dir, dominar com es pot la lectura i l'escriptura, hi ha massa interrogants oberts. Sabem, però, que encara que el català es

mantingui com a llengua col·loquial i de relació, aquesta perd terreny a l'escola, per cenyir-nos només a un àmbit concret.

Cal dir que aquesta «advertència final», és escrita en un català molt castellanitzat, en la sintaxi i en lèxic. Vegem una tria de mots: «abreviats», «interprete», «rayanos», «terreno», «género», «licenciado», «veneno», «derrama», «radicat», «alomenos», «tonto», «altanería», «despreciar», «dislocadas», «alabarlos», «frusilerías», «honradez», «cansancios», «divino», «engreits», «encumbrat», etc.

ADVERTÈNCIA FINAL, pàgs. 358-366

“Esent verídich que los minyons, al pas [que]⁶ aprenen a llegir y escriürer bé, si per la disposició de potèncias manifiestan aptitut per més alts estudis, ab los documents abreviats de est llibre y la suau explicació de un bon mestre poden adelantar en apèndrer y parlar lo espanyol, també serà verdader que, descollant en intel·ligència alguns minyons, podria la erudició de un bon mestre ensenyar-los la llengua francesa y la italiana, que seria per los minyons gran ventatge y utilitat.

Gran ventatge perquè, a més dels motius alegats ab què en son lloch se manifestaren los profits [que] aporta lo saber las llenguas estrangeras, com⁷ nosaltres, espanyols, tenim que comunicar més que ab altres nacions ab los francesos e italians, condueix⁸ moltíssim entèndrer y saber parlar tals llenguatges.

Tenim que comunicar ab los francesos perquè, esent ells rayanos⁹ de gran part del terreno espanyol, sovint se ofereixen tractes y contractes mercantils de ells a nosaltres com de nosaltres a ells, quals tractes sens entèndrer lo idioma francès difícilment poden convenir-se, y si se han de contractar per medi de intèrprete sempre entra la suspita del engany per

⁶ *al pas [que]*: mentre, al mateix temps que. La conjunció *que*, que en l'estil de l'època podia elidir-se, l'hi afegim entre claudàtors només per facilitar la comprensió del sentit del text per al lector actual.

⁷ *com*: com que.

⁸ *Induir*, portar a.

⁹ *rayanos*: limítrofes (cast.).

falta de intel·ligència, tot lo què se evita entenent¹⁰ y parlant bé lo idioma francès.

També tenim que comunicar ab los italians perquè, residint en Roma lo cap visible de la Iglésia, allí han de recórrer tots los catòlics per viurer ab la unió que exigeix nostra santa religió cristiana, subjectan-nos a lo que lo Papa o Summo Pontífice nos anuncia des de sa càtedra, a la qual prometé Cristo, Senyor¹¹ Nostre, la infalibilitat en discernir lo espectant¹² a la verdadera creència. Estant, pués,¹³ Roma al mitg o centro de Itàlia y esent nosaltres per misericòrdia y gràcia del Señor catòlics, tenim que confidenciar ab los italians més que ab altres nacions, y per tant nos és gran ventatge entendre y saber parlar lo llenguatge italià.

La utilitat, emperò, de posseir los dos dits idiomas o saber parlar bé y entendre lo francès e italià se manifesta per la molta erudició [que] pot alcanzar lo qui sia instruït en dits llenguatges, esent cert y constant¹⁴ que [tant] en Franza com en Itàlia han florit las ciències naturals, històriques y dogmàtiques ab gran primor per los molt ingenis vius y de sutil discurs que han tingut ditas nacions, quals o per lo amor al estudi o per lo estímul del honor ab què las acadèmies y universitats de aquells regnes premian y distingeixen als hòmens insignes en lletres, han escrit obras completas y brillants de tot gènere de ciències. Y com francesos e italians, per la afició [que] tenen a sa pàtria, donan a llum casi tots sos treballs y produccions literàries en lo romans¹⁵ de son llenguatge, casi totas las més recomendables obras de lletres han imprès en son idioma respectiu, italià o francès, y de llibres tan útils com instructius queda privat lo més hàbil licenciado que no entén, quant menos¹⁶ sap parlar, lo llenguatge francès e italià; al contrari, qui sàpia bé dits idiomas, ab la lectura y estudi de dits llibres podrà donar agegantats pasos a sa instrucció y anar-se fent un home plenament erudit.

¹⁰ *entenent*: corregim *etenent*.

¹¹ Dues ratlles més endavant escriurà «señor».

¹² *lo espectant*: allò que expecta a (que fa referència a).

¹³ *pués*: accentuem aquest castellanisme, encara que es pronuncii com a monosíl·lab, per distingir-lo del mot català *pues* (bisi·lab i pla).

¹⁴ Creiem que hauria de dir «constatat».

¹⁵ *lo romans*: el romanç (una llengua romànica).

¹⁶ *quant menos*: i encara menys.

Ya sé [que] podran dir-me que també entre los llibres italians y molt més entre los francesos ni hi ha alguns que baix lo vel de florida literatura tenen engastat lo veneno de pèsima doctrina y màximas fatals. Però confesant éser això veritat, los respondria yo: ¿que perquè lo sol difundeix y derrama los raigs de son resplandor sobre bons y mals, dehuen los bons privar-se de sa llum y resplandor? Concedesch que té la Itàlia y més la Franza llibres estampats no sols dolents sinó perniciosíssims, però això ni destrueix ni minora la utilitat gran [que] pot un adquirir dels llibres molts que tan francesos com italians tenen bons.

Esent lo principi de la millor y més gran sabiduria lo temor de Déu, lo home radicat en las màximas de la religió santa, que adora la Magestat suprema y que té dins son cor lo sant temor de Déu, sabrà distingir lo que li ensenya de història natural o de civil política o de alguna ciència o art mecànica o de teologia escolàstica, dogmàtica o moral; sabrà, dich, distingir lo que li arrastra lo cor al cenegal de las passions contra las màximas de la cristiana religió y sabrà despreciar-o com a vilezas impròpias de un bon catòlich y coneixerà lo que ab dulzura y suavitat lo inclina a la verdadera adoració del Altíssim y se aplicará a apèndrer-ho y abraçar-o. Y també coneixerà lo que, si no lo inclina, alomenos no-l remou ni aparta de la observància dels preceptes de la lley santa, dels concells evangèlics y del camí de la verdadera salvació, perquè, ahont està radicat lo sant temor de Déu, infundeix lo Altíssim sas benèfics llums perquè no se desvien en errors.

Ni se'm diga: "Oh!, no és per tots discernir tan acertadament. ¿Cuants doctes y plomas de cap-de-ala se han vist prevaricar?" És veritat, los diré yo, perquè jamay ningun tonto ha introduït cisma en la Iglésia. Tots los que han estat caps de heretgias erròneas han estat homes instruïts en lletres. Però, ¿com¹⁷ instruïts? Instruïts en vana presumpció de son saber, en la altaneria y supèrbia de son capritxós pensar y en voler-se fer més singulars en doctrina que los erudits Sants Pares, que ab sa humilitat y profunda penetració nos produïren sos piadosos y científichs escrits en defensa dels drets de la Santa Iglésia, per nostra ensenyansa y per guiar-nos al verdader acert. Donchs, ¿què perdé y abismà en errors tans protestants y heresiarcas? ¿Què? La falta del primer principi de la verdadera sabiduria, lo estar desposeïts sos cors del

¹⁷ com: ¿de quina manera?

sant temor de Déu. Perquè si haguesen¹⁸ estat radicats en lo temor de Déu, com¹⁹ aquest és inseparable de la santa humilitat, no se haurían engrèit, superbos e inflats de la ciència, a menysprear y tòrcer lo ver sentit de las escripturas santas, y molt menos en cavilar contra lo Evangeli y contrariar los saludables cànon de la Iglésia.

La Iglésia, nostra mare, cuidadosa y solícita de conduir los faels a la verdadera creència, vigila sobre dels escrits prevaricadors y a penas sap de un llibre que, baix los retoricats perfils de lluminosa doctrina, conté errors o perjudiciosas clàusulas inductivas al error, des de luego²⁰ prohibeix sa llegenda²¹ als que mira com a fills en Jesucrist. De llegir semblants llibres deu abstenir-se tot bon cristià, si vol éser humil fill obedient de la Iglésia, que nos guia y dirigeix al port de nostra salvació. Estant sempre sumisos a lo que nos mana la Iglésia y gravant en nostre cor lo sant temor de Déu, confiar podem que la protecció suprema nos ampararà ab sas llums per no desviar-nos a errors contraris a nostra santa fe y creència encara que, apetint²² instruir-nos en llibres bons y saludables, donàsem (per desgràcia) en²³ la llegenda de alguns llibres perniciosos, quals si no prohibits són dignes de ser-o per contenir errors o màximas dislocadas –que luego [que]²⁴ la Iglésia ne hage notícia prohibirà o en tot o en part, conforme li aparega més conforme al espiritual profit dels creyents.

Cúidian, pués, los mestres de instruir als minyons en los documents saludables de nostra santa religió; no olvídian cimentar a sos deixebles en los rudiments de nostra santa fe; no descúidian ensenyar-los los preceptes de la nostra santa lley; no omitèscan alabar-los lo que és virtut y vituperar-los lo que és vici; no césian jamay de atacar la supèrbia y encono²⁵ de l'esperit, preferint la humil y cordial sumisió a tot altre bona qualitat de ingeni y de vivacitat de enteniment; no pàsian dia en qual déixian de imbuir als deixebles

¹⁸ *haguesen*: corregim *hagesen*.

¹⁹ *com*: com que.

²⁰ *des de luego*: immediatament, des del primer moment.

²¹ *llegenda*: lectura.

²² *Desitjant*, tenint ganes de...

²³ *donàsem en*: anéssim a parar, a caure (cast., *diésemos en*).

²⁴ *luego [que]*: de seguida que, tan aviat com.

²⁵ *encono*: en el sentit d'obstinació, pertinàcia a mantenir-se en el propis errors'.

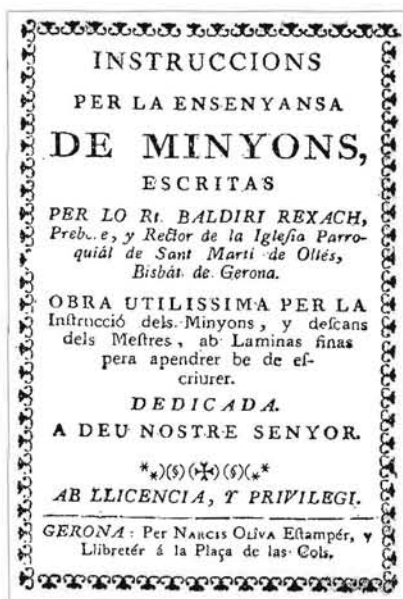
éser lo home de si mateix un pur no-res y que tot llum e inteligència nos ve del Altísim, del cual dimana tot do y tot bé; no ensenyian als tendres minyons los entonaments, vanitats y fruslerias, sinó la santa honradez de venerar al qui nos ha creat del no-res, nos conserva en lo que som en esta miserable vida per dar-nos recompensa eterna dels nostres treballs, fatics y cansàncios en lo imperturbable descans del cel. Aixís aniran fixant los tendres cors dels minyons en la adoració verdadera y temor filial del Excels. Radicats los minyons des de sa pueril edat en lo temor de Déu, no diré que no púgan tropezar en errors quan créscan en major edat, però sí asseguraré ser més difícil lo resvelar;²⁶ y si per desgràcia tropesasen, ser més fácil reparar-se de sa caiguda y tornar al camí de la gràcia, perquè los cors verdaderament radicats en lo sant temor de Déu són los vivents en carn mortal o amor divino, y dels qui anuncia lo apòstol san Pau que ni las persecucions, ni las amenazas, ni las espasas, ni los ecúleos,²⁷ ni los torments ni la mort mateixa podrà separar de aquell ardent amor ab què viuen units en Jesucrist. A tals tampoch podran pervertir-los las màximas doradas dels llibres prevericadors que sedueixen als esperits altius, superbos y engreïts, entesos baix lo nom de esperits forts, cuals, desposeïts del sant temor de Déu, ya erraren des de principi y produïren falàcias ab la apariència de bona doctrina.

Déu Nostre Senyor, des de lo encumbrat²⁸ de sa glòria, beneesca als mestres per acertar en dar los més saludables documents a sos deixebles, instruint-los en son sant temor; beneesca als minyons per apèndrer lo llegir y escriur y demés cièncias, acompanyats sempre del sant temor de Déu; beneesca a tots los faels, guiant-los per son sant temor a gozar dè sa bondat suprema; y se digne ser propici ab mi per sa pietat infinita, admetent-me a sa Glòria. Aixís sia”.

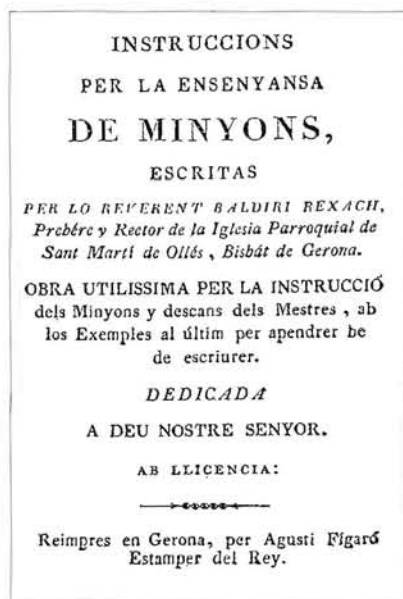
²⁶ *resvelar*: relliscar (cast. *resbalar*).

²⁷ *ecúleos*: *eculis* (*eculi*), “instrument de tortura, a manera de cavallet de fusta, damunt el qual asseïen els delinqüents i màrtirs per turmentar-los i obligar-los a confessar o renegar”, DCVB; cast. *ecúleo*). <

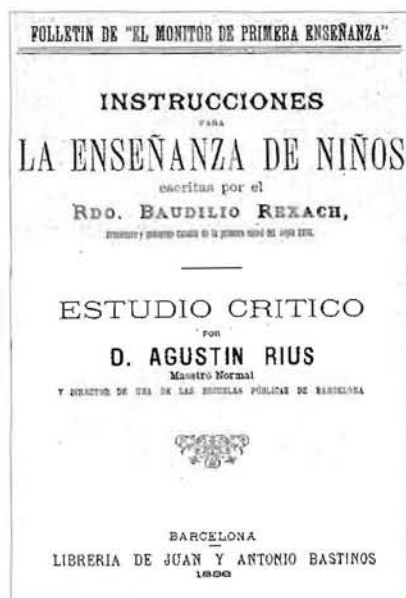
²⁸ *encumbrat*: elevat, encimbellat (cast. *encumbrado*; de *cumbre* ‘cim’).

Portada d'una de les edicions de les «Instruccions» del segle XVIII, impresa per Narcís Oliva.

Portada de l'edició estudiada del segle XIX: Girona, Agustí Figaró, estamper del Rey. (Biblioteca «Lambert Mata» de Ripoll).

Primera pàgina de l'estudi d'Agustín Rius sobre *Instrucciones para enseñanza de niños* de Baldri Reixac, en el qual descobria aquest autor als lectors i mestres del segle XIX.

«Berceroles» que seguien els frares
en l'estudi públic del Convent dels
Agustins de Torroella de Montgrí
(Manresa, Martí Trullàs, 1817).

PER LO US
DEL ESTUDI PUBLICH
DEL CONVENT DE PP. AGUSTINOS
DE TORRUELLA DE MONGRÍ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff
Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss
Tt Vv Uu Xx Yy Zz
& ff fi fl Jj
á é i ó ú.
A E I O U

Ab	eb	(2) ib	ob	ub.	Ba	be	(3) bi	bo	bu.
ac	ec	ic	oc	uc.	Ca	ce	ci	co	cu.
ad	ed	id	od	ud.	Da	de	di	do	du.
af	ef	if	of	uf.	Fa	fe	fi	fo	fu.
ag	eg	ig	og	og.	Ga	ge	gi	go	gu.
al	el	il	ol	ul.	Ha	he	hi	ho	hu.
all	ell	ill	oll	ull.	Ja	je	ji	jo	ju.
am	em	im	om	um.	La	le	li	lo	lu.
an	en	in	on	un.	LLa	lle	lli	llo	llu.
any	eny	iny	ony	uny.	Ma	me	mi	mo	mu.
ap	ep	ip	op	up.	Na	ne	ni	no	nu.
ar	er	ir	or	ur.	Nya	nye	nyi	nyo	nyu.
as	es	is	os	us.	Pa	pe	pi	po	pu.
at	et	it	ot	ut.	Qua	que	qui	quo	quu.
au	eu	iu	ou	uu.	Ra	re	ri	ro	ru.
ax	ex	ix	ox	ux.	Sa	se	si	so	su.
ay	ey	iy	oy	uy.	Ta	te	ti	to	tu.
az	ez	iz	oz	uz.	Va	ve	vi	vo	vu.

		(4)		
Xa	xe	xi	xo	xu.
Ta	ye	yi	yo	yu.
Za	ze	zi	zo	zu.

Bla	ble	bli	blo	blu.
cla	cle	cli	clo	clu.
fla	fle	fli	flo	flu.
gla	gle	gli	glo	glu.
pla	ple	pli	plo	plu.
bra	bre	bri	bro	bru.
cra	cre	cri	cro	cru.
dra	dre	dri	dro	dru.
fra	fre	fri	fro	fru.
gra	gre	gri	gro	gru.
pra	pre	pri	pro	pru.
tra	tre	tri	tro	tru.
vra	vre	vri	vro	vru.
Ura	ure	uri	uro	uru.

SE-NYAL DEL CHRISTIA.

Per lo senyal de la Santa Creu de nostres enemichs deslliurau-nos Senyor Deu nostre. En nom del Pare, y del Fill, y del Sant Esperit. *Amen* *Je-sus*.

LO PA-RE NOS-TRE.

Pare nostre, qui estau en lo Cel. Sia santificat lo vostre Sant Nom. Vinga en nosaltres lo vos-

(6)
tre Sant Reg-ne. Fassas la vostra voluntat ai-xi en la terra com se fa en lo Cel. Lo nostre pa de cadal dia donau-nos Senyor en lo dia de vuy: y per-do-nau-nos las nostras culpas, ai-xi com no-saltres per-do-nám als nostres deu-tors, y no per-metáu, que no-saltres caygam en la tentació; ans des-lliurau-nos de qualsevol mal. *Amen* *Je-sus*.

LA AVE MARÍA.

Deu vos sal-ve Maria, plena sou de gracia: lo Senyor es ab vos: Be-ney-ta sou vos entre to-tas las do-nas, y be-neyt es lo fruyt del vos-tre Sant ventre *Je-sus*. Santa Maria, Mare de Deu pregáu a Deu per no-saltres pe-cadors, ara y en la ho-ra de la nos-tra mort. *Amen* *Je-sus*.

LA SAL-VE.

Deu vos sal-ve Reyna, y Mare de mi-se-ri-cordia, vida, dulsura, y esperan-ça nos-tra, Deu vos sal-ve, a vos cridám los desterrats Fills de E-va. A vos suspi-rám gement, y plo-rant en a-ques-ta vall de lla-grimas. E-ya pues ad-vo-ca-da nostra aquells ulls vostres mi-se-ri-cordio-sos gi-rau-los Se-nyo-ra en-vers no-sal-tres. Y des-prés de aquest desterro mostrau-nos a *Je-sus* fruyt be-neyt del

(8)

vostre Sant Ventre. O clementíssima! O piadosa! O dolça Verge Maria! *Mare Santa de Deu, seu que si-am dignes de las promesas de Jesu-Christ únich Fill vostre. Amen.*

LO CREDO.

Crech en un Deu, Pare tot poderós, Criador del Cel, y de la terra. Y en Jesu-Christ, únich Fill seu, Senyor nostre, lo qual fou concebut per obra del Esperit-Sant. Nasqué de Maria Verge. Patí de baix lo poder de Pons Pilát. Fou crucificat, mort y sepultat. Devalá als Inferns. Resuscitá al tercer dia de entre los morts. Sen pujá al Cel, seu a la dreta de Deu lo Pare tot poderós. Y de allí ha de venir a judicar los vius y los morts. Crech

(9)

en lo Esperit-Sant. La Santa Mare Iglesia, Cathólica, Romana. La Comunió dels Sants. La Remissió dels pecats. La Resurrecció de la carn, y la vida perdurable. *Amen.*

CONFESSIÓ GENERAL.

Jo pecador me confesso a Deu tot poderós, y a la gloriosa sempre Verge Maria, al benaventurat Sant Miquel Archangel, al benaventurat Sant Joan Baptista, als benaventurats Apostols Sant Pere y Sant Pau, a tots los Sants, y a Vos Pare, que he pecat en mal pensar, en mal parlar, en mal obrar, y en deixar de ben obrar, y de tots mos pecats dich a Deu ma culpa, mia es la gran culpa, Se-

(10)

nyor, mia es la gran culpa: Y per tant jo prech a la gloriosa sempre Verge Maria, al benaventurat Sant Miquel Archangel, al benaventurat San Joan Baptista, als benaventurats Apostols Sant Pere y Sant Pau, a tots los Sants, y a Vos Pare, que preguéu per mí a Deu nostre Senyor. *Amen.*

ACTE DE CONTRICIÓ Y ATRICIÓ.

Senyor Deu meu Jesu-Christ, Deu, y Ho-me verader, Criador, Pare, y Redemptor meu, en qui crech, en qui espero, a qui estimo, y amo mes que a totes las cosas; me pesa de tot mon cor de haver-vos ofes, sols per ser vos qui sou Bon-dat infinita: També me

(11)

pesa, per que me podéu castigar ab lo Infern, pero ajudat de vostra Divina Gracia, y esperant en los merits de vostra preciosíssima Sanch, pro-oso ferma-ment, de no pecar mes, de confessarme, y cumplir la penitencia. *Amen.*

MANAMENTS DE LA LLEY DE DEU.

Los Manaments de la Lley de Deu son déu. *Lo primer* es, amar a Deu sobre totes las cosas. *Lo segon*, no jurarás lo Sant Nom de Deu en vá. *Lo tercer*, santificarás las Festas. *Lo quart*, honrarás Pare y Mare. *Lo quint*, no matarás. *Lo sisé*, no fornicarás. *Lo seté*, no furtarás. *Lo vuyté*, no llevarás fals testimoni, ni mentirás. *Lo no-*

(12)

ué, no desitjaràs la muller de ton
próxim. *Lo dezé*, no codiciaràs
los bens del próxim. *Estos déu Ma-
na-ments se enclo-hen en dos, que son:*
Amar à Deu sobre to-tas las cosas,
y al próxim com à tu mateix.

MANA-MENTS DE LA IGLE-SIA.

Los Ma-na-ments de la Igle-sia son
sinch. *Lo primer*, es o-hir Missa
cumplida los Diu-men-ges y Festas
de guardar. *Lo se-gon* es, confessar
a-lo-men-os una ve-gada al any. *Lo
ter-cer* es, combreg-ar per Pas-qua
flori-da. *Lo quart* es, de-ju-nar en la
Qua-res-ma, y altres de-ju-nis ma-
nats; y ab-ste-nir-se de men-jar carn
los dias pro-hi-bits. *Lo quint* es, pa-gar
be, y lleal-ment del-mas y pri-mi-cias.

(13)

SAG-RA-MENTS DE LA IGLE-SIA.

Los Sagra-ments de la Igle-sia
son set. *Lo primer* es, Sant Bap-
tis-me. *Lo se-gon*, Con-fir-ma-ció.
Lo ter-cer, Eu-charistia. *Lo quart*,
Re-ni-ten-cia. *Lo quint*, Extre-ma-
Un-ció. *Lo sisé*, Or-de sa-grat. *Lo
seté*, Sant Ma-tri-mo-ni.

PE-CATS CA-PIT-ALS, VUL-GAR-MENT DITS, PE-CATS MOR-TALS.

Los Pe-cats Mor-tals son set. *Lo
primer* es, Super-bia. *Lo se-gon*,
A-var-icia. *Lo ter-cer*, Luc-su-ria.
Lo quart, Ira. *Lo quint*, Go-la. *Lo
sisé*, En-veja. *Lo seté*, Pe-resa.

CON-TRA ES-TOS SET PE-CATS HI HA SET VIR-TUTS.

Contra *Super-bia*, Hu-mi-li-tat.
Contra *A-var-icia*, Li-be-ra-li-tat.

(14)

Contra *Luc-suria*, Cas-te-dat. Con-
tra *Ira*, Pa-ci-en-cia. Contra *Gola*,
Tem-plan-za. Contra *En-veja*, Ca-
ri-tat. Contra *Pe-resa*, Di-li-gen-cia.

Las Vir-tuts Theo-lo-gals,
VIR-TUTS THEO-LO-GALS,
son tres. *Fé*, *Es-per-an-sa*, y *Ca-ri-tat*.

Las vir-tuts Car-di-nals.
VIR-TUTS CAR-DI-NALS.
son qua-tre. *Justi-cia*, *Pru-den-cia*, *For-ta-
le-sa*, y *Tem-plan-sa*.

Los Dons del Es-pe-rit-Sant.
DONS DEL ES-PE-RIT-SANT.
son set. *Lo primer* es, Dó de Sa-bi-du-
ria. *Lo se-gon*, Dó de En-ten-i-ment
Lo ter-cer, Dó de Consell. *Lo
quart*, Dó de For-ta-le-za. *Lo quint*,
Dó de Ci-en-cia. *Lo sisé*, Dó de Pie-
tat. *Lo seté*, Dó de te-mor de Deu.

(15)

E-NE-MICH-S DE LA A-NI-MA.

Los E-ne-mich-s de la A-ni-ma son
tres. *Mon*, *Dimo-ni*, y *Carn*.

Las Po-ten-cias del A-ni-ma.
PO-TEN-CIAS DEL A-NI-MA.
son tres. *Me-mo-ria*, *En-ten-i-ment*, y
Vo-lun-tat.

Los Sen-tits Cor-po-rals.
SEN-TITS COR-PO-RALS.
son sinch. *Ve-ur-er*, *O-hir*, *O-lo-rar*, *Gus-tar*,
y *To-car*.

PE-CATS QUE DE-MAN-AN VEN-JAN- ÇA DE-VANT DE DEU.

Los Pe-cats que de-man-an ven-
jan-ça de-vant de Deu son qua-
tre. *Lo primer* es, Ho-mi-ci-di vo-lun-ta-
ri. *Lo se-gon*, lo a-bo-mi-na-
ble pecat de So-do-mia. *Lo ter-cer*,
o-pri-mir als Po-bres. *Lo quart*, de-

(16)

fraudar la soldada als Treballadors.

DER-RE-RIAS DEL HO-ME.

Las Der-re-rias del Ho-me son quat-re. Mort, Ju-dici, Infern, y Glòria.

O-RA-CIÓ PER AL-CAN-SAR U-NA
BO-NA MORT.

Senyor Deu meu Jesu-Christ per aquella amar-gu-ra que su-fri-reu per mi en la Creu, es-pe-cial-ment quant vostra A-ni-ma se se-pa-rá de vos-tre Cos, te-niu mi-se-ricor-dia de mi, quant la mia A-ni-ma se a-par-tia de esta carn mortal. Amen.

JESUS, Y MARIA.

MANRESA: PER MARTI TRULLÁS, EN LA PLASSA
MAJOR. ANY 1817.

Portada de la *Palestra Literaria* de l'escola de primeres lletres de la vila de la Bisbal celebrada els dies 20 i 21 de setembre de 1818 (Girona, Antonio Oliva, s/a, 1818?). Exemplar de l'Arxiu Històric de la Bisbal.

PALESTRA LITERARIA

DE PRINCIPIOS DE GRAMÁTICA LATINA,
CALOGRAFÍA,

EXPLICACION DE LA 2.ª PARTE DEL ABAD FLEURI,

ORTOGRAFÍA,

LEER EN LOS TRES IDIOMAS: LATÍN, ESPAÑOL, Y CATALÁN;

VERTER EL ESPAÑOL EN LA LENGUA CATALANA:

DOCTRINA CRISTIANA;

QUE LOS DISCIPULOS DE LA REAL ESCUELA DE PRIMERAS LETRAS

DE LA VILLA DE LA BISBAL, QUISPADO DE GERONA,

OPRECEN Á SU AMADA MADRE LA ESPAÑA,

BAXO LA DIRECCION DE SUS RESPECTIVOS MAESTROS

EL P. FR. JOSEF SALA, Y FR. PONCIO CARBÓ

AMBOS RELIGIOSOS MECOLETOS

DE LA ORDEN DEL SERAFIN FRANCISCO DE ASÍS;

QUIENES LA DEDICAN Á SU SERENÍSIMA PATRONA,

BAXO EL MISTERIO DE SU CONCEPCION INMACULADA,

EN LOS DIAS 20. Y 21 DE SETIEMBRE DE 1818,

EN LA IGLESIA PARROQUIAL Á LAS TRES Y MEDIA DE LA TARDE:

SIENDO SU DIGNO PROTECTOR Y PRESIDENTE

EL M. R. D. BENITO PLANAFERRANA,

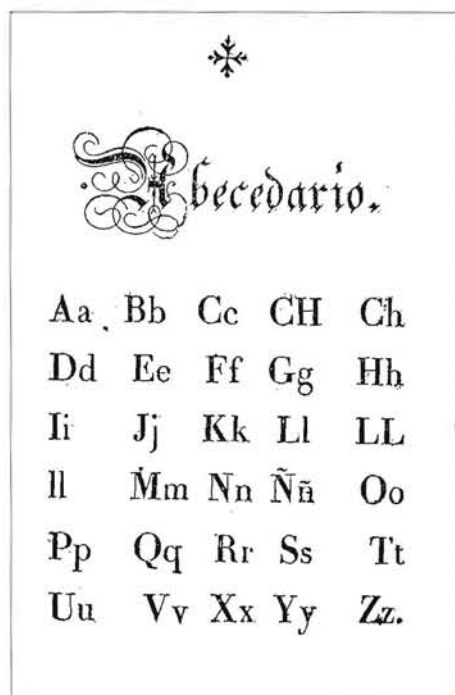
CAPELLAN MAYOR DE LA REFERIDA VILLA,

Y EL MAGNIFICO AYUNTAMIENTO DE LA MISMA;

Y CON LA ASISTENCIA DEL M. R. CLERO SECULAR, Y REGULAR.

Con licencia. Gerona:

En la Oficina de Antonio Oliva Impresor de S. M.

Pàgines de la *Cartilla y Silabario para uso de las escuelas en el Principado de Cataluña, según provisión del supremo consejo de 22 de diciembre del año 1800.* Gerona por Agustín Figaro, impresor de S. M. (Biblioteca Pública d'Olot).

A B C C H D E F
G H I J K L L L
M N Ñ O P Q R
S T U V X Y Z.

a b c ch d e f g h
i j k l ll m n ñ o p
q r s t u v x y z.

A E I O U.

a e i o u.

Ba be bi bo bu.
 Ca ce ci co cu.
 Cha che chi cho chu.
 Da de di do du.
 Fa fe fi fo fu.
 Ga ge gi go gu.
 „ gue gui „ „
 Ha he hi ho hu.
 „ hue „ „ „
 Ja je ji jo ju.
 „ ge gi „ „
 Ka ke ki ko ku.
 „ que qui „ „
 La le li lo lu.
 Lla lle lli llo llu.

Ma me mi mo mu.
 Na ne ni no nu.
 Ña ñe ñi ño ñu.
 Pa pe pi po pu.
 Ra re ri ro ru.
 Sa se si so su.
 Ta te ti to tu.
 Va ve vi vo vu.
 Xa xe xi xo xu.
 Xâ xê xî xô xû.
 Ya ye yi yo yu.
 Za ze zi zo zu.
 „ ce ci „ „

Vi-ve. Mi-mo. Pa-pa.
 Fa-ma. De-do. Ta-za.
 Ze-da. Ti-no. Te-ta.
 Ma-zo. La-na. Ni-ño.
 Ye-ma. Ra-ya. Lla-ve.
 Sa-yo. Ro-sa. Ca-sa.
 Que-so. Chi-ca. Ga-to.
 Gui-ño. Jo-ya. Xa-co.
 Gi-ba. Co-pa. Ze-do.
 Ba-ño. Da-ma. So-pa.
 Ho-ra. Fa-xa. Go-zo.
 Me-sa. Na-ve. Ve-la.
 La-zo. Ri-ta. Pa-lo.

Ab eb ib ob ub.
 Ac ec ic oc uc.
 Ad ed id od ud.
 Af ef if of uf.
 Ag eg ig og ug.
 Al el il ol ul.
 Am em im om um.
 An en in on un.
 Añ eñ iñ oñ uñ.
 Ap ep ip op up.
 Ar er ir or ur.
 As es is os us.
 At et it ot ut.
 Au eu iu ou „u.
 Ax ex ix ox ux.

Ay ey iy oy uy.
 Az ez iz oz uz.

Bal ben bir hos bus.
 Val vel ven vir vus.
 Vas ves vis vos vus.
 Mal men mir mos mus.
 Pal pen pit pos pus.
 Fal fen fir for fus.
 Dal den dir dor dus.
 Tal ten tir tos tus.
 Lan ler lis los lus.
 Llan ller llis llos llus.
 Nal nem nir nos nus.
 Ñal ñen ñir ños ñus.

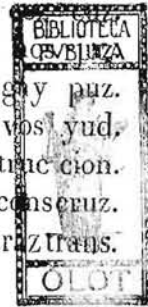
Yal yem yir yos yus.
 Sal sen sir sor sus.
 Ral ren ris ros rus.
 Hal hem hir hos hus.
 Cal quel quil col cul.
 Can quen quin con cun.
 Car „ „ cor cur.
 Chal chel chil chol chul.
 Char cheschischoschus.
 Gal guel guin gor gus.
 Jal ger gis gos gus.
 Xal gen gir xon xun.
 Xar ger gir xor xur.
 Zal cel cin zor zus.
 Zas ces cis zos zus.

Al-tar. En-se-ñar. Per-do-
 nar. Or-de-nar. Ur-dir. Al-
 mo-na-cí. Ver-zas. Man-
 dar. Tram-po-so. For-ma.
 Dan-zar. Con-tar. Zis-que-
 ro. Lon-jas. Lla-mar. Dis-
 cer-nir. Es-pa-ñol. Ra-yar.
 Ser-vir. Rin-con. Hol-gar.
 Ka-len-das. Que-rer. Ra-
 quel. Col-mar. Chi-llar.
 Me-chon. Guin-das. Gal-
 gos. Jar-din. Par-tir. Mar-
 char. Xer-xen. Hos-pi-tal.
 Jun-tar. Gen-til.

Bla ble bli blo blu.
 Bra bre bri bro bru.
 Cla cle cli clo clu.
 Cra cre cri cro cru.
 Qua cue cui cuo „
 Qua que „ quo „
 Dra dre dri dro dru.
 Fla fle fli flo flu.
 Fra fre fri fro fru.
 Gla gle gli glo glu.
 Gra gre gri gro gru.
 Gua güe gri güo guu.
 Pla ple pli plo plu.
 Pra pre pri pro pru.
 Tra tre tri tro tru.

Blan bler blis bron brus.
 Blas brer brir bror brur.
 Clar cler clis cron crun.
 Dram drel drildrolldrul.

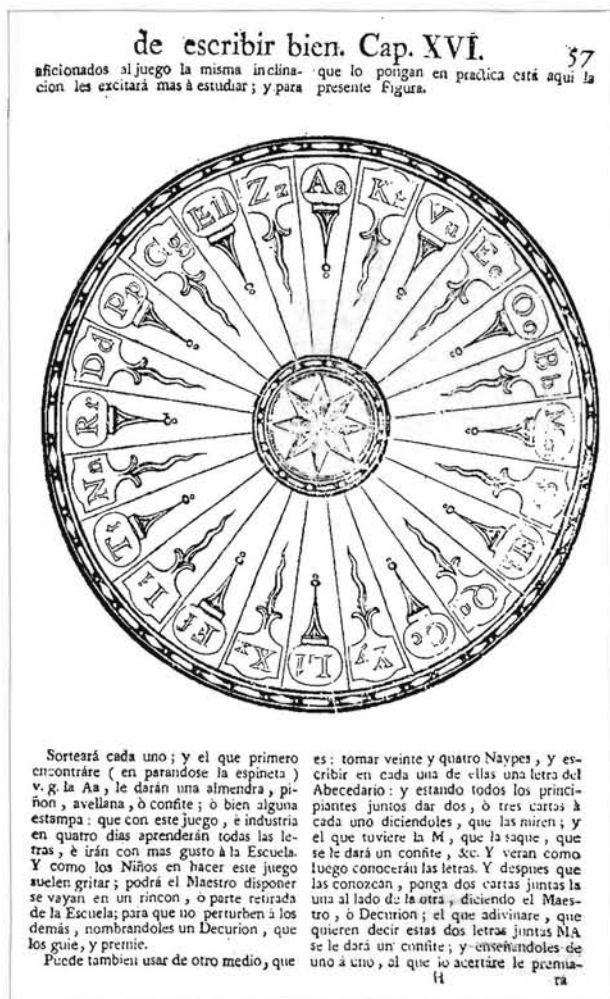
Bab ced cid com cums.
 Cad cep pid
 Dad fez gid
 Gad men rez gay paz.
 Rad sed tim vos yud.
 Abs obs ins tunc cion.
 Brad crez trid cons cruz.
 Tram tran tras triz trans.

Bla-zon. No-ble-za. Pu-bli-
 car. Do-blo-nes. Cla-mar.
 Dra-gon. Fru-tal. Gra-ni-
 zo. Gra-cial. Pra-de-ra.
 Tro-pel. A-bril. Blan-co.
 Mez-clar. Qua-dran-te.
 Fran-co. Frun-ci-do. Gran-
 de-za. Se-glar. Pla-nas.
 Plan-tar. Tri-bu-nal. Tam-
 po-co. A-lum-brar. Tem-
 blad. Con-fron-tad. Frun-
 cid. Cle-men-te. Cos-tum-
 bre. Co-men-zar. Abs-trac-
 to. Brin-dan-do. Co-bran-
 za. Ul-tra-mar. Ex-pli-

can-do. Cuan-do los Ni-
 ños sa-brán bien pro-nun-
 ciar es-tas dic-cio-nes po-
 drán pa-sar á le-er en o-
 tro de los li-bros, que tie-
 ne e-le-gi-dos la Es-cue-
 la de pri-me-ras le-tras en
 el Prin-ci-pa-do de Ca-
 ta-lu-ña.

El caputxí Lluís de Olot [de cognom Bassols, Olot, 1720-1793] en el seu llibre *Tratado del origen y arte de escribir bien* (Gerona, Narciso Oliva, s/a, 1764? pàg. 57) va fer gravar en el seu manual per ensenyar escriptura i gramàtica aquest instrument, una mena de virolla o "viroia", que s'usava al segle XVIII per aprendre a conèixer les lletres de l'alfabet. Es tractava d'un cilindre de paper, amb una vareta o agulla giratòria, on hi havia dibuixades, en compartiments, les vint-i-quatre lletres de l'abecedari, majúscules i minúscules. Com en un joc d'atzar, quan el cartró rodant rodant s'aturava amb la punta dirigida a una de les porcions, l'alumne havia d'endevinar la lletra que "la espineta" assenyalava. El mestre estimulava l'alumne que coneixia el valor precís de la lletra amb una ametlla, una avellana, un pinyó, una estampa o un confit. Altres mestres usaven una baralla, que tenia les lletres de l'abecedari dibuixades. Els alumnes que es repartien les cartes havien de treure les lletres sol·licitades. Qui treia la lletra demanada pel professor tenia un confit de premi. Amb dues o més cartes ajuntades s'ensenyava a llegir el valor de la composició. Exemple: "BE", "MA", "VOY", etc.

BIOGRAFIA
de
niños
Tratado de educación
por
D. F. G. y C.
Profesor de instrucción primaria
GERONA
Imprenta y Librería de
J. Grases:
1840.
Lit. de Roges.

Biografía de niños. Tratado de educación, por D. F. G. y C, profesor de instrucción primaria, Gerona. Imprenta y Librería de J. Grases, 1840.